

МЛЕКО

Мекар је исто што и млекар. Тако се говори у родном крају моје мајке. То је мања помоћна зграда. Направљена је од талпи, грубо обрађених дасака дебљине два мушка прста. Мисли се на прсте руке човека који живи на селу, што значи да му је шака много већа од шаке онога који се целога живота бавио градским пословима.

У мекар, међутим, улази само жена. Мушкарац иде на њиву, кобеља се по кошу да прикупи преостале клипове, одлази на дрвљаник, силази у подрум, где брине о бачвама, бурићима, ракији... Мушкарац, обично блатњав или прашњав, не улази у мекар. Само је домаћица она која тамо има приступ, пошто мекар мора да буде беспрекорно чист, јер се тамо кајмачи кајмак и сира сир.

У мекар не улазе ни деца. Могу да завире само кад мајка накратко отвори врата. Могу тамо да завире и виде на полицама поређане широке шерпе, прекривене грудњачама, танким белим платном сличним гази. Деца могу да виде карлице и качице спремне да у петак крену пут млечног пијаца у вароши. Највећи део кајмака и сира се продаје. Новац на селу између два светска рата има посебну вредност, за њега се купује неопходно: со, шећер и гас, а само ако преостане, и дуго жељена марама или копоран. Највећи део кајмака и сира се продаје, на сто сеоске породице стиже тек мали део. Исто је и са сушеним месом или воћем, оно на трпези може да се нађе само о празнику...

Тако судови за кајмак и сир мирују у мекару, где улази само домаћица, да донесе ново узварено млеко, долије сурутку, да сече „на крстове“, цеди, скида, соли и преслаже груде, да превади бели мрс, којег су деца вичито жељна. Мекар је место гозбе, али је увек закључан, неприступачан за све друге чланове домаћинства.

Моја је мајка, као девојчица од пет-шест година, направила оно што бисмо данас назвали сламка. Направила је две стрњике, једну је уденула у другу, па је са спољне стране мекара, између мушки дебелих талпи које никада не належу сасвим, тако допрла до широке шерпе у којој је стајало млеко, да ли сам већ рекао или нисам, кајмачило се. Некако је успела да удене сламку, платно на једном крају није покривало суд. Оштра сламка од стрњике лако је пробила тек ухваћену корицу кајмака, и моја мајка је тако пила млеко кришом од своје мајке. Данима се мајка моје мајке чудила како то да млека у шерпи има све мање, скоро да ништа није остало, а слој кајмака једва да се скорупио.

И тако се моја мајка као дете гостила све док је њена мајка није затекла и истукла. За пример другој деци. Знајући да је крива, моја мајка није плакала, али памти да њена мајка јесте. Замахивала је врбовим прутећем и уз шљискање јецаља. Отац моје мајке то није чуо. Био је на дрвљанику и покушавао да исцера најтврдокорнији пањ. Јер, напослетку, мада га је током целе зиме заобилазио, и тај пањ је морао да дође на ред ако желиш да кућа буде топла. С дрвљаника се чуло како ушице секире мукло ударају у клин пободен међу збијене годове, затим псовка, па опет ударац ушицама секире...

Можда због тог мекара, сламке од стрњике и батина, моја мајка се увек чудила што ја невољно пијем млеко. И то не било које, већ оно пуномасно, необрано – један

дедица из неког села у околини града сваког дана нам је пунио флашу са широким грлићем остављену пред вратима.

Дедица је имао чудну краву, тако сам то тада замишљао... Имао је веома чудну краву, која није имала бокове, није имала четири ноге и узмахан реп, већ је била танковита, имала је похабан сиц, два рахитична точка и узњихана „вимена“ с обе стране гувернала, што ће рећи – обешене канте. Алуминијумске. Дедица је ту усукану „краву“ са похабаним сицом вукао за рокове, односно за гувернал, ишао напоредо с њом и рано ујутру пристизао у унутрашње двориште између стамбених зграда у центру града. Затим би скинуо канте и заређао по улазима, наливајући флаше које су га чекале пред вратима. Увек би само зврцнуо, али није чекао да му било ко отвори, већ је настављао даље... Када би све обавио, он би тек тада зајахао ону своју танковијасту „краву“ са похабаним сицем и некако лако, све шеврдајући, замицао кроз пасаж, док су празне алуминијумске канте чангарале.

Све сам то посматрао с терасе. Дедицу сам изближе могао да видим само суботом, када је наплаћивао седмично следовање. Није много говорио. Заправо, само једном је рекао: „Не могу више долазим, забрањено нам је...“

За мојих студентских дана није било много кафана које су радиле ноћу. Тачније, осим „Ресторације“ на Главној железничкој станици, до ујутро је била отворена само „Последња шанса“ у Ташмајданском парку, сада реновирана до непрепознатљивости. Нисмо имали новца, поготово не за вечеру, али сам се осећао као да тамо одлазимо на највећу могућу гозбу. Завукли би се у неки угао, може бити да се нисмо ни видели у дуванском диму, никада нисмо седели за истим столом са

песницима, али као да јесмо. Један од оних који је увек био најгласнији звао се Брана Петровић. Он је знао да почасту целу кафану. Својом поезијом. Умео је да устане, у више наврата сам био сведок и томе да се пео на столицу – да би казао песму-две. Намах би цела кафана, препуна пијанаца који само што нису одлучили да постану трезвењаци... Намах би цела кафана препуна агената Службе безбедности који су се пропили, препуна дама које зарађују „не нећкајући се“ и дама које зарађују „нећкајући се“, препуна такозване предратне господе издвојене из мноштва по нафталин-мирису своје одеће... Намах би сви присутни, укључујући и конобаре, као и много мање надарене песнике – заћутали и слушали песника тако блиског нашој земљици, тако блиског заједничком „васиону“, висини. А Брана је говорио стихове као да додаје зделе и чиније, дубоке и плитке тањире, карафиндле са смерним уљем и распусним сирћетом, трбушасте столоваче и витке чаше „на ноzi“... И после тог послужења би се сручио, изнова би засео и рекао: „Мали, донеси дедер вињак, дупли!“

Смртног Бране се овде сећам због бесмртне анегдоте. Свака седељка у „Шанси“ ипак је морала да се заврши разиласком. Рано ујутру, на размеђу ноћи и дана, док су испред још увек затворених београдских продавница из камиона истоварали и остављали пластичне гајбице с паковањима јогурта, киселог млека, дабоме и оног обичног. Много касније су постављени они закатанчени, решеткасти кавези, а у оно време су радници пољопривредног комбината тек тако остављали млечне производе на улици. Брана је знао да се маши нечега од свега тога, да угаси жеђ изазвану вињацима, дуплим. Једанпут се пак догодило – како се Брана сагао, тако му је на раме спустио руку голобради народни милицајац: „Друже, шта то радиш?“ Брана је одговорио: „Хтео сам

да попијем мало млека...“ Па је зачкиљио, погладио се по бради, није издржао да не дода: „Ја сам беба...“ Народни милицајац ово није протумачио као шалу, него је подвикнуо: „Дај личну карту!“ А Брана се осмехнуо, ваљда зато што је нашао оправдање: „Сине, буди бог с тобом, кад си видео да бебе носе личну карту?!“

Наша ћеркица се родила „с малом тежином“. Није имала снаге да „повуче“ млеко, лекари су тако рекли. Моја супруга се трудила, чак мучила, жене то знају, мушкарци само могу да препричавају: покушавала је да обезбеди макар гутљај онога што је најприродније. Обоје смо били на ивици суза слутећи да губи млеко, гледајући како га има тек толико да прекрије дно шерпице, јер смо хтели да га прокувамо пре него што га преспемо у флашицу са цуцлом. Уследио је мастисис и савет лекара да би најбоља замена био некакав „импамил“. Али, био је крај 1992. године, 1993. је била још гора, у продавницама није било ничега, па ни „импамил“ није стижао, дешавало се да по цео дан проведем чекајући, некада заједно са оцем и тастом, јер ако би то посебно дуготрајно млеко за бебе и дошло, куповина је била ограничена.

Међутим, сећам се, једанпут смо имали среће. Купили смо, ако се не варам, три пута по двадесет, укупно шездесет литара. „Свакоме по пакет!“, рекао је пословођа самопослуге „Шумадија“. Еј, толико је, шездесет литара, отприлике довољно за шездесет дана живота! Како млеко ипак не ваља држати на топлотом, жена и ја смо испразнили фрижидер и напунили га само четвртастим паковањима. Све друго смо избацили, нешто однели у фрижидере наших родитеља, нешто држали на симсу, са спољне стране прозора...

Сећам се и да сам фрижидер отварао чешће него што морам. Поглед на његов садржај испуњавао ме је поносом, а пружао ми је и осећај сигурности.

Млека за бебе сам се сетио 1999. године, за време бомбардовања. Тада сам радио у огранку Градске библиотеке у Жичи. На посао сам стигао аутобусом и изашао на станици преко пута манастира. Затим сам кренуо ка зградици Месне канцеларије, у којој се налазио и тај огранак, скромна библиотека. Скраја кратког пута, одмах како се пређе мостић, налазио се повелик паркинг. А на паркингу камион, од оних које зову „друмска крстарица“, с огромном приколицом. Возача нисам видео у кабини. Регистарска таблица је указивала да је камион из неког грчког града. Десни део цераде приколице био је подигнут, унутрашњост, не рачунајући испревртане палете, мање-више празна. Али свуда около је било много цилиндричних кутија од чвршћег картона, с лименим поклопцем. Натписе на грчком нисам разумео. Међутим, како су многе кутије биле згажене или отворене, није било сумње да је у питању млеко у праху. Био је понедељак, априлско јутро, близу мене никог, само те кутије и бели прах, расут.

После сам чуо: хуманитарна помоћ је стигла у суботу по подне. Камион је упућен у Жичу. Није био радни дан и нико није имао спискове угрожених. Сестринство манастира је примило део помоћи, али је одбило да се бави послом расподеле. Људи су долазили и сами узимали колико им је потребно. Многи и више него што им је било неопходно. Па су се посвађали. У гужви која је настала, у том метежу, много више млека у праху је просуто него што је однето кућама. Земља се белела као да је око камиона из Грчке пао снег. Рекло би се пршац, онај најфинији.

Пре десетак година био сам на Светој гори, у Хиландару. Навече, ми лаици нисмо могли да легнемо тако рано као монаси. Седали смо у порти. Од све мана-

стирске братије, друштво нам је правио отац Кирило, низак старчић, за којег се говорило да је пропутовао пола света, знао све главније језике, уопштено имао буран живот, да је радио многе необичне послове, између осталог и да је стругао рђу и изнова бојио бокове бродова, прекоокеанских.

Можда зато што је толико много видео и знао све те језике, отац Кирило је био ћутљив. Није се превише трудио да нам, како то бива, даје верске поуке, да нас упућује или само кори. Главнину тог сата или два проведена у вечерњој порти Хиландара, сви смо ћутали. Отац Кирило је повремено подизао главу и с радо-зналошћу, као да их први пут у животу види – гледао је звезде. Чинили смо исто, као да тражимо баш ону тачку коју је до малочас посматрао монах. У неко доба, из кухиње је изашао млади искушеник и оцу Кирилу донео чашу млека. Нису били посни дани, а старчић је волео да попије мало млека пред починак. Негде горе налазио се расплинути Млечни пут, на степенику крај монаха стаклена чаша је давала облик млечној течности.

Већ трећи пут сам устао и кренуо да изађем из порте како бих запалио цигарету. Отац Кирило је то приметио, машио се за џеп мантије и извадио фишек сунцокретових семенки. Није морао да каже, уз сунцокрете семенке се мање дувани. Али, рекао је нешто друго: „Љуспице не бацајте. Сачувајте их, па када будете имали прилику, а ви их проспите у неку ватру. Гледајте, видећете како се пале... Као да десетине сунаца пламти.“ Само је то рекао, али су сунцокрете семенке, не више од једне удланице, наједном постале довољне да се читава трпеза постави.

Затим је отац Кирило, већ прилично стар, мада растом тек нешто виши од детета, отпио мало млека и рекао: „Збогом...“ И пошто смо сутрадан ујутро одлазили, додао је: „Да вам буде срећан пут...“